

УДК 327.7(477):32:316.77(6)

О.В. Мендрін

КОМУНІКАЦІЙНИЙ ВИМІР ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ В АФРИЦІ

У статті розглядається трансформація дискурсів публічної дипломатії України щодо держав Африканського континенту в контексті зовнішньополітичної переорієнтації після 2022 року. Аналізуються ключові нормативні документи – Стратегія публічної дипломатії МЗС, Стратегія зовнішньополітичної діяльності та Комунікаційна стратегія Україна – держави Африки, які визначають динаміку формування дискурсу публічної дипломатії України. Емпіричний зріз охоплює динаміку академічних публікацій і досліджень аналітичних центрів, фіксуючи обмежену експертну підтримку та недостатній ріст фахових публікацій. Особлива увага приділяється практичним зусиллям української дипломатії по формуванню практичної площини реалізації нормативно затверджених настанов, але, водночас, демонструють лише часткову ефективність через ресурсні обмеження. Робиться висновок, що стійка результативність публічної дипломатії України в Африці потребує інтегрованої моделі, яка синхронізує нормативний, фаховий, експертний, академічний і практичний вектори.

Ключові слова: публічна дипломатія, комунікаційна стратегія, міжнародні відносини, державна політика, стратегічні комунікації, Україна, Африка.

DOI 10.34079/2518-1521-2025-15-41-113-124

Останнім часом держави Африканського континенту перебувають у фокусі системних дипломатичних зусиль Міністерства закордонних справ України, спрямованих на інституціоналізацію та поглиблення двосторонніх відносин. Інтенсифікація політичного діалогу України як на рівні Африканського Союзу, так і в контексті білатеральної взаємодії з окремими країнами-членами, визначилася в якості важливого вектору зовнішньополітичної стратегії, починаючи з 2022 року (Кулеба, 2022). Даний процес не лише відображає адаптацію до геополітичних викликів, зумовлених збройною агресією, але й сприяє інтеграції України в систему глобальної політики, зокрема через консолідацію її міжнародно-правової суб'єктності та посилення ролі в структурі сучасних міждержавних відносин.

Незважаючи на певне посилення академічної уваги щодо дослідження африканського вектору вітчизняної дипломатії, як у її традиційних, так і публічних формах, наукова рефлексія щодо цієї проблематики залишається нестійкою та фрагментарною. Втім, можемо виокремити публікації окремих дослідників, таких як О. Мішин, Ю. Олійник, М. Олійник-Дьомочко, Н. Хома та Д. Панова, що присвячені різним аспектам міжнародної співпраці та розгляду комунікативної стратегії та практик МЗС України у африканському регіоні.

Мета цієї розвідки полягає у дослідженні трансформації офіційного, експертного та академічного дискурсів публічної дипломатії щодо держав Африки. Офіційний дискурс ми інтерпретуємо широко, як сукупність нормативно закріплених положень, офіційної комунікації, скерованої на досягнення певних змін у реалізації публічної дипломатії та трансформацію державної політики у цьому напрямі, певну комунікативну практику, що безпосередньо виступає дією по зміні політичного курсу. Така

комунікативна практика, зокрема, націлена на забезпечення змін у діяльності основних політичних акторів, що беруть участь у визначенні та реалізації зовнішньої політики.

Аналіз динаміки наукового дискурсу свідчить про те, що посилення акценту на африканському напрямку зовнішньої політики з боку Міністерства закордонних справ України мало обмежений у часі вплив на інтенсифікацію наукового інтересу вітчизняних дослідників до даної проблематики. Квантитативний аналіз даних індексу Google Академія, отриманих за пошуковим запитом, що поєднує поняття «Африка» з інституційними аспектами діяльності Міністерства закордонних справ показує незначне зростання кількості публікацій у 2023 році (на 31,8 відсотка від загально середнього показника (239) кількості публікацій за 2020-2022 та 2024 роки). Слід зауважити, що суттєвого відхилення у кількості усіх типів публікацій не спостерігається, а відсотки зростання кількості публікацій: +0,84 у 2020, +3,77 у 2021 та +9,62 у 2024 роках дорівнюють відсотку зниження їхньої кількості: – 14,23 у 2022 році, що дозволяє говорити про доволі помірний інтерес академічної спільноти. Кількісні показники Національного репозитарію академічних текстів (НРАТ) також демонструють вкрай помірний інтерес до вивчення міжнародного співробітництва та політико-економічного розвитку країн Африки. Зокрема, у зазначений період 2020-2024 рр., у репозитарії зареєстрована лише одна картка науково-дослідної роботи, і звіт щодо неї, захищено чотири дисертаційних роботи, що торкаються даної проблематики. Зазначена динаміка може формувати певну проблему для реалізації «Стратегії зовнішньополітичної діяльності України», затвердженої у 2021 році, п.153 якої передбачає проведення політики, «спрямован[ої] на реалізацію [...] наукового потенціалу України» (Міністерство закордонних справ України, 2021а). Відсутня системна академічна репрезентація даного напрямку обумовлює дефіцит експертного потенціалу для: 1) концептуалізації окремих векторів двосторонньої взаємодії; 2) комплексного аналізу регіональних трансформаційних процесів; 3) забезпечення аналітичного супроводу зовнішньополітичних ініціатив держави та інших політичних акторів.

Аналіз тематики наявних публікацій свідчить про багатоаспектність наукового інтересу до африканського регіону, який розглядається через призму:

- історичних досліджень колоніальної спадщини;
- сучасної геополітичної інтерпретації, зокрема конкуренції міжнародних акторів (ЄС, РФ, Китай, Ізраїль) за вплив у регіоні, з акцентом на інструменти «гібридної» боротьби (дезінформація, маніпуляції);
- зовнішньополітичних стратегій України та інших держав, де Африка фігурує як об'єкт економічної дипломатії, інфраструктурних інвестицій (Китай) або сфера «м'якої сили» (Норвегія);
- реакції африканських держав на глобальні конфлікти та виклики (в тому числі, нейтралітет під час російсько-української війни).

Пріоритетними напрямками досліджень виступають: конкуренція за ресурси та міжнародний вплив, зокрема через економічні проекти (Китай) або інформаційні кампанії (Російська Федерація, далі – РФ); деколонізаційні процеси та їх наслідки для сучасної політики країн Африки; стратегічні комунікації України, спрямовані на подолання російської дезінформації та розширення партнерства з африканськими державами.

В цілому, можна побачити, що африканський вектор у дослідженнях демонструє трансдисциплінарний підхід, поєднуючи історичний, політологічний та економічний напрями досліджень. Ключовим трендом є вивчення адаптації країн регіону до глобальних викликів, зокрема в умовах зростання впливу незахідних акторів (Китай, РФ) та пошуку Україною нових союзників у контексті протистояння російській агресії.

Наявні публікації націлені на пошук способів глибшого залучення африканських держав до міжнародних інституційних структур та розробки альтернативних моделей співробітництва, що враховують локальні особливості регіону.

Сталим є і експертний дискурс щодо проблематики вибудовування україно-африканських відносин, а також наявних на цьому шляху перешкод. Серед експертних центрів, які скеровували свою увагу на окреслене коло питань можна виокремити: Національний інститут стратегічних досліджень (Борділовська, 2023) в тому числі, у співробітництві із Інститутом сходознавства ім. А. Ю. Кримського (Паламарчук, Гавриленко, Юлдашев, Яворська, Парахонський та Бобровицький, 2020), Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень «Борисфен Інтел» (Борисфен Інтел, 2025), а також незалежний аналітичний центр «Український інститут майбутнього» (Український інститут майбутнього, 2024). Переважною більшістю, увага аналітиків була скерована на пріоритетні напрями зовнішньополітичної діяльності України у африканському регіоні, як це зазначено у пп. 152-159 «Стратегії зовнішньополітичної діяльності України» (Указ президента України, 2021) та розділі «Ключові країни» «Комунікаційної стратегії Україна-держави Африки» (Міністерство закордонних справ України, 2023а) розвитку відносин, а саме: розвиток економічної співпраці та мінімізація впливу деструктивної діяльності в регіоні і забезпечення протидії агресії РФ політико-дипломатичними засобами.

Від 2021 року активізувалась і спільнота професійних дипломатів, що намагались представити власний досвід у вибудовуванні міжнародних зв'язків України та країн їхньої акредитації. До цієї ж частини дискурсу варто віднести й численні виступи Міністра закордонних справ України (2020-2024 рр.) Д. Кулеби. Слід зазначити, що саме за часів його перебування на посаді очільника МЗС, африканський регіон не тільки став предметом сталого інтересу і активної розбудови відносин, що засвідчують чотири великих турне країнами континенту (2022-2024 рр.), включення розвитку відносин з Африкою до Стратегії зовнішньополітичної діяльності (2021 р.), ухвалення окремої Стратегії щодо розвитку таких відносин (2022 р.) і Комунікаційної стратегії Україна – держави Африки (2023 р.), але й відбулось виведення публічної дипломатії на перший план діяльності МЗС, в тому числі, через велику увагу, яка приділялась її розвитку, а також нормативне закріплення, представлене ухваленням «Комунікаційної стратегії МЗС України» (2021 р.) та «Стратегії публічної дипломатії України» (2021 р.). Розвиток україно-африканських відносин Д. Кулеба розглядав як складову одного з стратегічних орієнтирів зовнішньої політики України, пов'язаних із «глобалізацією українських інтересів» (Кулеба, 2023, с. 53).

Фахова увага до практичної реалізації поставлених В. Зеленським та Д. Кулебою завдань щодо активізації розвитку африканського напрямку вітчизняної зовнішньої політики також охоплювала питання розвитку публічної дипломатії. Зокрема, О. Зуб, Тимчасово повірений у справах України у Федеративній Демократичній Республіці Ефіопія наголошував на активізації освітньої дипломатії як на рівні зусиль Дипломатичної академії України ім. Геннадія Удовенка, так і закладів вищої освіти України (Зуб, 2023, с. 270). Водночас, Надзвичайний і Повноважний Посол України в Республіці Сенегал, Республіці Гвінея, Республіці Гвінея-Бісау, Республіці Кот-д'Івуар і Республіці Ліберія Ю. Пивоваров зазначав щодо доволі важкої роботи з «переоцінки» «суспільної свідомості населення [...] держав» Західної Африки щодо України, а отже важливості публічної дипломатії і скерованості значних зусиль вітчизняної дипмісії саме у цьому напрямі (Пивоваров, 2023, с. 378-383). Отже, в практичній реалізації зовнішньополітичних ініціатив українського керівництва в африканському регіоні можна побачити чітко окреслений дипломатами комплексний підхід, що поєднує

інституційні зусилля окремих підрозділів МЗС України, з одночасною постійною роботою послів як на рівні контактів з керівництвом країн їхньої акредитації, так і з населенням, експертними колами, представниками бізнесу тощо.

На рівні нормативного закріплення Африки в якості партнера можемо бачити відбиття вже зазначеної динаміки інтересу до держав континенту з боку України. Аналіз нормативно-правових актів, що регулюють зовнішньополітичний курс України, демонструє еволюцію підходів до співробітництва з африканськими державами. У Постанові Верховної Ради України «Про Основні напрями зовнішньої політики України» від 02.07.1993 року (чинність якої припинилася у 2010 р.), африканський вектор залишався периферійним, спрямованим виключно на формування взаємодії з ключовими регіональними акторами з метою диверсифікації міжнародних зв'язків та забезпечення економічної незалежності (Постанова Верховної Ради України № 3360-ХІІ, 1993).

Сучасний етап розвитку відносин, зафіксований введенням в дію «Стратегії публічної дипломатії МЗС України» (2021 р.), свідчить про більш диференційований підхід, що передбачає її скерованість як на регіональну співпрацю (Субсахарська Африка), так і на вибір основних країн для інтенсифікації двосторонніх відносин (акцент на Єгипті, Марокко та Нігерії). Проте з семи напрямів (культурної дипломатії, залучення інвестицій, просування українського експорту, просування освітніх можливостей, розвитку туристичного потенціалу, науково-експертної дипломатії, цифрової дипломатії), африканські країни були пріоритетними лише у трьох, що стосувались: 1) розвитку туристичного потенціалу (Єгипет); 2) просування освітніх можливостей (Марокко, Нігерія) та 3) продукції українського експорту (Субсахарська Африка) (Міністерство закордонних справ України, 2021b). Такий інструментальний підхід свідчить про переважно утилітарне сприйняття африканського напрямку, де пріоритет віддавався обмеженій кількості способів співробітництва з домінуванням програм економічної співпраці.

Загальну скерованість на поглиблення та розгалуження співпраці демонструють такі ухвалені в подальшому документи як «Стратегія зовнішньополітичної діяльності України» (2021 р.), «Комунікаційна стратегія Україна – держави Африки» (2023 р.) та, за твердженнями самого МЗС України «Стратегія розвитку відносин України з державами Африки» (ухвалена в 2022 році, але відсутня в публічному доступі). Зокрема, можна зазначити, що відповідно до «Стратегії зовнішньополітичної діяльності України», партнерство України з державами Близького Сходу та Африки зазнає якісної трансформації, еволюціонуючи від традиційних торговельно-економічних відносин до комплексної багаторівневої взаємодії, що охоплює п'ять ключових векторів (Міністерство закордонних справ України, 2021a):

1) у економічній сфері – перехід від експорту сировинних товарів до високотехнологічних продуктів, зокрема в авіакосмічній галузі та відновлюваній енергетиці, що свідчить про прагнення до структурної модернізації торговельного балансу;

2) інвестиційна співпраця, яка переорієнтовується на стратегічні сектори інфраструктурного розвитку та енергетичної безпеки, і формує довгостроковий підхід до економічної інтеграції;

3) політико-дипломатичний вектор набуває особливого значення в контексті формування коаліційної підтримки в рамках регіональних організацій (Африканський союз, Ліга арабських держав), демонструючи інституціалізацію співпраці у міжнародних форматах;

4) освітня та гуманітарна складова реалізується через системну роботу з академічними обмінами, і націлена на формування довгострокових культурно-інтелектуальних зв'язків.

5) військово-технічне співробітництво, зокрема у сфері підготовки кадрів, скероване на поглиблення співпраці як на ринку військових технологій, так і співробітництві на фаховому рівні.

Така багатовимірна модель взаємодії свідчить про стратегічне переосмислення Україною свого місця в системі міжнародних відносин, де африканський напрям із периферійного трансформується у важливий компонент зовнішньополітичної стратегії. Водночас із дискурсивно окресленою важливістю розвитку африканського напрямку варто зазначити і відсутність згадки про нього у затвердженому Кабінетом міністрів України у 2023 році «Плані дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України» (Розпорядження Кабінету Міністрів України, 2023).

Одним із найбільш важливих документів, що визначив напрями та способи реалізації публічної дипломатії України в регіоні стала вже згадувана «Комунікаційна стратегія Україна – держави Африки». Представлена широкому загалу її публічна частина, дозволяє високо відзначити значення документу для трансформації іміджу України в африканському дискурсивному просторі через механізми стратегічних комунікацій.

Характеризуючи зазначений документ, можна зазначити, що він побудований за чіткою логікою аналізу та планування державної політики: від проблемного опису (поточна ситуація та визначення наявних «вікон можливостей») через декларацію основних принципів реалізації Стратегії – до операціоналізованих цілей з прив'язкою до часових рамок протягом 2024–2026 рр. Формування публічного дискурсу, передбачене Стратегією, можна структурувати як певну послідовність, яка включає: а) геополітичне обґрунтування (пов'язане з наративом про спільний антиколоніальний досвід України й африканських держав); б) нормативно-ціннісне ядро (представлене зазначеними принципами проактивності, взаємності, «єдиного голосу», достовірності, адаптивності та інноваційності, прагматичної «орієнтованості на результат»); в) інструментальний модуль (що передбачає регіоналізація, врахування кадрово-мовних спроможностей, визначений перелік каналів комунікацій та індикативний перелік пріоритетних країн); г) блок моніторингу й оцінювання результативності із визначеними індикаторами та способами їхнього вимірювання (Міністерство закордонних справ України, 2023а). Варто зазначити, що така багаторівнева структура забезпечує як стратегічну цілісність, так і гнучкість для можливого корегування, що відповідає сучасним підходам до здійснення державної стратегічної комунікації.

Змістовний аналіз Стратегії дозволяє виокремити шість основних напрямів реалізації публічної дипломатії: 1) репутаційний – націлений на формування образу України як суверенної держави та надійного міжнародного партнера; 2) безпековий – пов'язаний із просуванням Української формули миру і запобіганням деструктивним впливам РФ на Африканському континенті, в тому числі, обумовленим зростанням військової присутності; 3) торгівельно-економічний – що має забезпечити просування аграрного, інвестиційного та оборонно-промислового потенціалу України в регіоні; 4) гуманітарний – представлений як демонстрація здатності України надавати допомогу й сприяти продовольчій безпеці країн Африки; 5) культурно-ціннісний, який передбачає розвиток культурної дипломатії з акцентом на спільному антиколоніальному дискурсі; 6) медіа-інформаційний – здатний забезпечити системну протидію дезінформації шляхом мультиканальної, багатомовної присутності, зокрема в медіапросторі а також відкриття

нових посольств і залучення локальних партнерів до протистояння інформаційним загрозам.

Представлені в останньому розділі Стратегії критерії оцінки передбачають як кількісні, так і якісні індикатори, які скеровані на дослідження різних типів аудиторій: урядовців та представників кіл, від яких залежить прийняття політичних рішень в окремих африканських країнах; представників бізнесу; місцевих журналістів та ЗМІ і окремих лідерів думок; інтелектуалів, студентів і широку громадськість. Формування оцінки ефективності положень Стратегії передбачає залучення різних інструментів, а сам процес проведення моніторингу та оцінки покладається на Департамент публічної дипломатії та комунікації МЗС із річним циклом аудиту, застосуванням онлайн-аналітики, опитувань громадської думки й медіамоніторингу (Міністерство закордонних справ України, 2023а). Отже, забезпечити виконання стратегії можливо за умови укріплення інституційної здатності до злагодженої та системної роботи, самоаналізу та прийняття коригуючих рішень, що висуває високі вимоги до кадрового та фінансового забезпечення.

Тож, затверджена Стратегія має всі передумови стати каталізатором якісного етапу української публічної дипломатії, забезпечивши гідну реакцію вітчизняної зовнішньої політики на геополітичний виклик посилення «Глобального Півдня» у поєднанні із сучасними комунікаційними практиками. Розширення мережі посольств, інституційний перехід від реактивної до проактивної комунікації, а також увага до формування локалізованих, багатомовних наративів дозволять підсилити м'яку силу України й зменшити асиметрію інформаційного впливу РФ в регіоні. Водночас, ключовими ризиками залишаються дефіцит людського капіталу зі знанням місцевих мов та потреба у сталій бюджетній підтримці. Водночас, Стратегія дозволяє реалізувати наявний потенціал для перетворення комунікативної складової зовнішньої політики на системний інструмент формування союзницьких мереж, економічного просування та реалізації символічної політики України в Африці.

Говорячи про оцінку вибудовування офіційного дискурсу, слід звернути увагу й на його організаційно-інституційне забезпечення, що уможливорює безпосередню комунікацію основних акторів. В плані практичної реалізації поживавлення комунікації, можна виокремити наступні напрями: 1) активна присутність вітчизняних дипломатів у інформаційному просторі країн їхньої акредитації, як комунікація зі широким колом урядовців, експертів, журналістів, так і публічні виступи у ЗМІ, в тому числі, скеровані на реагування на інформаційні загрози: пропагандистські акції країни-агресора (Пивоваров, 2023, с. 379-381); 2) комунікація з представниками африканських ЗМІ на трьох рівнях: а) зустрічей із Президентом України (Офіс Президента України, 2023), б) проведення престурів Міністра закордонних справ, представників вітчизняного депутатського корпусу (Міністерство закордонних справ України, 2024а); в) регулярні зустрічі із спеціальним представником України з питань Близького Сходу та Африки (Міністерство закордонних справ України, 2024б); 3) організація та проведення освітніх програм на рівні Дипломатичної академії України ім. Геннадія Удовенка при МЗС України (Міністерство закордонних справ України, 2023б); 4) взаємодія з європейськими партнерами України з метою узгодження стратегічних комунікацій з державами Африки і вироблення спільної позиції для протидії наявним загрозам (Міністерство закордонних справ України, 2023с).

Звертаючи увагу на ефективність здійснення комунікацій в рамках реалізації «Стратегії публічної дипломатії МЗС України» та діючих комунікаційних стратегій, слід зазначити, що вона все ще зберігає потенціал для покращення. До такого висновку спонукають як твердження вітчизняних дипломатів, акредитованих у африканських

країнах (Зуб, 2023; Пивоваров, 2023), так і результати щорічної незалежної оцінки іміджу та сприйняття країн у світі «The Anholt-Ipsos Nation Brands Index». Відповідно до наведених у звіті за 2023 рік даних, рейтинг привабливості України, суттєво знизився, що обумовлено, відповідно до звіту, зниженням показників за такими критеріями як «Governance» (показник що будується на критеріях «сприйняття компетентності та чесності уряду, його ставлення до громадян та поваги до їхніх прав, а також глобальній оцінці у сферах міжнародного миру та безпеки, захисту довкілля та скорочення бідності у світі») та «People» («загальна оцінка дружелюбності країни вимірюється тим, чи почувалися б респонденти бажаними гостями під час візиту до країни») (Ipsos, 2023a). Варті уваги й показники сприйняття російсько-української війни, представлені Ipsos. Зокрема, показники підтримки України у ПАР (єдиної африканської країни у звіті) показують помірні, якщо взагалі наявні успіхи вітчизняної публічної дипломатії в найбільшій країні Південної Африки. Можемо бачити закріплення настроїв дотримання нейтралітету щодо ймовірного військового втручання (77% проти), уникнення економічної підтримки України (79%), і не бажання стикатись із наслідками санкційної політики, в тому числі більшими цінами на паливо (згодних лише 45%) (Ipsos, 2023b).

Отже, дискурсивний ландшафт україно-африканської публічної дипломатії можемо представити на декількох рівнях його розгортання, кожен з яких характеризується відмінною динамікою та потребує подальшого розвитку задля забезпечення сталого просування публічної дипломатії України. Такий багаторівневий дискурс демонструє: на академічному рівні – поступове розширення тематичного репертуару досліджень із домінуванням трансдисциплінарного підходу, що поєднує гуманітарні та соціальні напрями досліджень; в експертному сегменті – кумулятивне зростання аналітичних ресурсів, однак із фрагментарною тематичною структурою; на фаховому рівні – поступову рефлексію власної діяльності і її представлення в публічному просторі, намагання вибудовування комунікації в країнах акредитації у вкрай несприятливих умовах і з обмеженнями у фінансуванні; у нормативному вимірі – стрімке нормативне закріплення напрямів та принципів мультиканальної комунікації, що контрастує з обмеженою фінансово-інституційною спроможністю їх упровадження і певними обмеженнями в формуванні широкої експертної дискусії щодо ініціатив основних акторів; у практичній площині – пошук нових форм взаємодії з представниками країн Африки, намагання залучити їх до інституціональної взаємодії в процесі вибудовування взаємовигідних міжнародних відносин. Отже, основний виклик полягає в синхронізації цих п'яти векторів для переходу від реактивної до проактивної моделі дискурсивної присутності України в Африці. Подальша реалізація ухвалених рішень, що закріплені в розглянутих нормативно-правових документах, необхідність їхнього коригування, з огляду на нові виклики, а також забезпечення експертизи ефективності поточної політики формують перспективу подальшого вивчення комунікаційних аспектів реалізації публічної дипломатії України в державах Африки.

Бібліографічний список

- Борділовська, О., 2023. Позиція Південно-Африканської Республіки як приклад ставлення нейтральних країн Глобального Півдня до російсько-української війни. *Національний інститут стратегічних досліджень*, [онлайн] 23 лютого. Доступно: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-02/230222_par-i-viyna-v-ukraini.pdf> [Дата звернення 07 квітня 2025].
- Борисфен Інтел, 2025. Африка (Категорія). [онлайн] 11 листопада. Доступно: <<https://bintel.org.ua/category/publication/regions/afrika/>> [Дата звернення 06 квітня 2025].

- Постанова Верховної Ради України Про Основні напрями зовнішньої політики України № 3360-ХІІ, 1993. *Верховна Рада України*, [онлайн] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text>> [Дата звернення 6 квітня 2025].
- Зуб, О., 2023. Представляти Україну в Ефіопії. *Україна дипломатична. Науковий щорічник*, 24, с. 264-274.
- Кулеба, Д., 2022. Війна і нові горизонти України. Промова міністра закордонних справ України. *Офіційний портал Міністерства закордонних справ України*, [онлайн] 23 грудня. Доступно: <<https://mfa.gov.ua/news/promova-ministra-zakordonnih-sprav-ukrayini-dmitra-kulebi-na-konferenciyi-posliv-ukrayini>> [Дата звернення 06 квітня 2025].
- Кулеба, Д., 2023. Стратегічні орієнтири української зовнішньої політики. *Україна дипломатична. Науковий щорічник*, 24, с. 48-61.
- Міністерство закордонних справ України, 2021. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України 2021-2025. *Офіційний портал Міністерства закордонних справ України*, [онлайн] 26 березня. Доступно: <<https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97/public-diplomacy-strategy.pdf>> [Дата звернення 06 квітень 2025].
- Міністерство закордонних справ України, 2023а. Комунікаційна Стратегія «Україна - держави Африки». *Офіційний портал Міністерства закордонних справ України*, [онлайн] 30 грудня. Доступно: <<https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/strategiya-afrika-1.pdf>> [Дата звернення 06 квітня 2025].
- Міністерство закордонних справ України, 2023б. Україна продовжує підготовку дипломатичних кадрів для потреб країн Африки. *Офіційний портал Міністерства закордонних справ України*, [онлайн] 19 квітня. Доступно: <<https://mfa.gov.ua/news/ukrayina-prodovzhuje-pidgotovku-diplomaticnih-kadriv-dlya-potreb-krayin-afriki>> [Дата звернення 20 березня 2025].
- Міністерство закордонних справ України, 2023с. Україна та Німеччина обговорили взаємодію у сфері стратегічних комунікацій щодо Африки. *Офіційний портал Міністерства закордонних справ України*, [онлайн] 12 липня. Доступно: <<https://mfa.gov.ua/news/ukrayina-ta-nimechchina-obgovorili-vzayemodiyu-u-sferi-strategichnih-komunikacij-shchodo-afriki>> [Дата звернення 20 березня 2025].
- Міністерство закордонних справ України, 2024а. Завершився другий престур для африканських журналістів, який організувало Міністерство закордонних справ України. *Офіційний портал Міністерства закордонних справ України*, [онлайн] 26 листопада. Доступно: <<https://mfa.gov.ua/news/zavershivsya-drugij-prestur-dlya-afrikanskih-zhurnalistiv-yakij-organizuvalo-ministerstvo-zakordonnih-sprav-ukrayini>> [Дата звернення 21 березня 2025].
- Міністерство закордонних справ України, 2024б. Максим Субх провів зустріч із представниками провідних ЗМІ Південно-Африканської Республіки. *Офіційний портал Міністерства закордонних справ України*, [онлайн] 07 березня. Доступно: <<https://mfa.gov.ua/news/maksim-subh-proviv-zustrich-iz-predstavnikami-providnih-zmi-pivdenno-afrikanskoji-respubliki>> [Дата звернення 21 березня 2025].
- Офіс Президента України, 2023. Україна готова бути стратегічним партнером країн Африки – Володимир Зеленський під час спілкування з представниками африканських ЗМІ. *Офіційне інтернет-представництво Президента України*, [онлайн] 15 листопада. Доступно: <<https://www.president.gov.ua/news/ukrayina->

- gotova-buti-strategichnim-partnerom-krayin-afriki-v-87041> [Дата звернення 05 квітня 2025].
- Паламарчук М. Гавриленко Н. Юлдашев Р. Яворська Г. Парахонський Б. Бобровицький А., 2020. Близький Схід та Північна Африка як сфера інтересів України. *Національний інститут стратегічних досліджень*, [онлайн] 01 липня. Доступно: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-07/e-book_orient_complete.indd_.pdf> [Дата звернення 06 квітня 2025].
- Пивоваров, Ю., 2023. Ініціатива тут за нами. *Україна дипломатична. Науковий щорічник*, 24, с. 378-390.
- Розпорядження Кабінету Міністрів України Про затвердження плану дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України № 327-р, 2023. *Верховна Рада України*, [онлайн] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/327-2023-%D1%80#n13>> [Дата звернення 15 березня 2025].
- Указ Президента України Стратегія зовнішньополітичної діяльності України № 448/2021, 2021. *Верховна Рада України*, [онлайн] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/2021#Text>> [Дата звернення 15 березня 2025].
- Український інститут майбутнього, 2024. Росія в Африці: точки напруги та позиція Кремля. *Український інститут майбутнього*, [онлайн] 30 грудня. Доступно: <<https://uifuture.org/publications/rosiya-v-afryczy-tochky-naprugy-ta-rozycziya-kremlya/>> [Дата звернення 07 квітня 2025].
- Ipsos, 2023a. The Anholt-Ipsos Nation Brands Index. Press Release - Supplement Report (November 2023). *Ipsos*, [онлайн] 01 листопада. Доступно: <<https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2023-10/NBI-2023-Press-Release-Supplemental-Deck-December-23.pdf>> [Дата звернення 07 квітня 2025].
- Ipsos, 2023b. Реакція світу на війну в Україні. Опитування Global Advisor у 28 країнах (січень 2023). *Ipsos*, [онлайн] 01 січня. Доступно: <https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2023-01/ukr_Global%20Advisor%20-%20War%20in%20Ukraine%20-%20Jan%202023%20-%20Graphic%20Report.pdf> [Дата звернення 07 квітня 2025].

References

- Bordilovska, O., 2023.pozytsiia Pivdenno-Afrykanskoï Respubliky yak pryklad stavlennia neitralnykh krain Hlobalnoho Pivdnia do rosiisko-ukrainskoï viiny. *National Institute for Strategic Studies*, [online] 23 February. Available at: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-02/230222_par-i-viyna-v-ukraini.pdf> [Accessed 07 April 2025]. (in Ukrainian).
- Borysfen Intel, 2025. Africa (Category). *Borysfen Intel*, [online] 11 November. Available at: <<https://bintel.org.ua/category/publication/regions/afrika/>> [Accessed 06 April 2025]. (in Ukrainian).
- Ipsos, 2023a. The Anholt-Ipsos Nation Brands Index. Press Release - Supplement Report (November 2023). *Ipsos*, [online] 01 November. Available at: <<https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2023-10/NBI-2023-Press-Release-Supplemental-Deck-December-23.pdf>> [Accessed 07 April 2025]. (in English).
- Ipsos, 2023b. Reaktsiia svitu na viinu v Ukraini. Opytuvannia Global Advisor u 28 krainakh (January 2023). *Ipsos*, [online] 01 January. Available at: <<https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2023->

- 01/ukr_Global%20Advisor%20-%20War%20in%20Ukraine%20-%20Jan%202023%20-%20Graphic%20Report.pdf> [Accessed 07 April 2025]. (in Ukrainian).
- Kuleba, D., 2022. Viina i novi horyzonty Ukrainy. Promova ministra zakordonnykh sprav Ukrainy. *Official portal of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine*, [online] 23 December. Available at: <<https://mfa.gov.ua/news/promova-ministra-zakordonnih-sprav-ukrayini-dmitra-kulebi-na-konferenciyi-posliv-ukrayini>> [Accessed 06 April 2025]. (in Ukrainian).
- Kuleba, D., 2023. Strategic targets of Ukrainian foreign policy. *Diplomatic Ukraine. Scientific Yearbook*, 24, pp. 48-54. (in Ukrainian).
- Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, 2021. Stratehiia publichnoi dyplomatii Ministerstva zakordonnykh sprav Ukrainy 2021-2025. *Official portal of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine*, [online] 26 March. Available at: <<https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97/public-diplomacy-strategy.pdf>> [Accessed 06 April 2025]. (in Ukrainian).
- Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, 2023a. Komunikaatsiina Stratehiia «Ukraina - derzhavy Afryky». *Official portal of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine*, [online] 30 December. Available at: <<https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/strategiya-afrika-1.pdf>> [Accessed 06 April 2025]. (in Ukrainian).
- Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, 2023b. Ukraina prodovzhuie pidhotovku dyplomatychnykh kadriv dlia potreb krain Afryky. *Official portal of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine*, [online] 19 April. Available at: <<https://mfa.gov.ua/news/ukrayina-prodovzhuye-pidgotovku-diplomatichnih-kadriv-dlya-potreb-krayin-afriki>> [Accessed 20 March 2025]. (in Ukrainian).
- Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, 2023c. Ukraina ta Nimechchyna obhovoryly vzaemodiiu u sferi stratehichnykh komunikatsii shchodo Afryky. *Official portal of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine*, [online] 12 July. Available at: <<https://mfa.gov.ua/news/ukrayina-ta-nimechchina-obgovorili-vzayemodiyu-u-sferi-strategichnih-komunikacij-shchodo-afriki>> [Accessed 20 March 2025]. (in Ukrainian).
- Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, 2024a. Zavershyvsia druhyi prestur dlia afrykanskykh zhurnalistiv, yakyi orhanizovalo Ministerstvo zakordonnykh sprav Ukrainy. *Official portal of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine*, [online] 26 November. Available at: <<https://mfa.gov.ua/news/zavershivsvia-drugij-prestur-dlya-afrikanskih-zhurnalistiv-yakij-organizovalo-ministerstvo-zakordonnih-sprav-ukrayini>> [Accessed 21 March 2025]. (in Ukrainian).
- Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, 2024b. Maksym Subkh proviv zustrich iz predstavnykamy providnykh ZMI Pivdenno-Afrykanskoi Respubliki. *Official portal of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine*, [online] 07 March. Available at: <<https://mfa.gov.ua/news/maksim-subh-proviv-zustrich-iz-predstavnikami-providnih-zmi-pivdenno-afrikanskoyi-respubliki>> [Accessed 21 March 2025]. (in Ukrainian).
- Office of the President of Ukraine, 2023. Ukraine is ready to be a strategic partner of African countries – Volodymyr Zelenskyy during a conversation with African media. *President of Ukraine. Official Website*, [online] 15 November. Available at: <<https://www.president.gov.ua/news/ukrayina-gotova-buti-strategichnim-partnerom-krayin-afriki-v-87041>> [Accessed 05 April 2025]. (in Ukrainian).
- Palamarchuk M. Havrylenko N. Yuldashev R. Yavorska H. Parakhonskyi B. Bobrovytskyi A., 2020. Blyzkyi Skhid ta Pivnichna Afryka yak sfera interesiv Ukrainy. *National Institute for Strategic Studies*, [online] 01 July. Available at:

- <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-07/e-book_orient_complete.indd_.pdf> [Accessed 06 April 2025]. (in Ukrainian).
- Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy Pro Osnovni napriamy zovnishnoi polityky Ukrainy № 3360-XII, 1993. *Verkhovna Rada of Ukraine*, [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text>> [Accessed 06 April 2025]. (in Ukrainian).
- Pyvovarov, Y., 2023. We are taking initiative. *Diplomatic Ukraine. Scientific Yearbook*, 24, pp. 378-390. (in Ukrainian).
- Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy Pro zatverdzhennia planu dii z realizatsii Stratehii zovnishnopolitychnoi diialnosti Ukrainy № 327-p, 2023. *Verkhovna Rada of Ukraine*, [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/327-2023-%D1%80#n13>> [Accessed 15 March 2025]. (in Ukrainian).
- Ukaz Prezydenta Ukrainy Stratehiia zovnishnopolitychnoi diialnosti Ukrainy № 448/2021, 2021. *Verkhovna Rada of Ukraine*, [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/2021#Text>> [Accessed 15 March 2025]. (in Ukrainian).
- Ukrainian Institute for the Future, 2024. Russia in Africa: Tension Points and the Kremlin's Position. *Ukrainian Institute for the Future*, [online] 30 December. Available at: <<https://uifuture.org/publications/rosiya-v-afryczy-tochky-naprugy-ta-pozycziya-kremlya/>> [Accessed 07 April 2025]. (in Ukrainian).
- Zub, O., 2023. Representing Ukraine in Ethiopia. *Diplomatic Ukraine. Scientific Yearbook*, 24, pp. 264-274. (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції 10.04.2025 р.

O. Mendrin

THE COMMUNICATIVE DIMENSION OF UKRAINE'S PUBLIC DIPLOMACY IN AFRICA

In recent years, Ukraine's diplomatic efforts to develop relations with the states of the African continent have noticeably intensified. This process, which has acquired a systemic character since 2022, reflects a strategic reconsideration of the African vector in Ukraine's foreign policy, conditioned by both the geopolitical challenges of Russian aggression and the ambition to integrate more fully into global political processes. The article examines the transformation of official (normative), expert, professional, and academic discourses of Ukraine's public diplomacy towards Africa, as well as analyzes key documents such as the «Strategy of Ukraine's Foreign Policy Activity» (2021), the «Communication Strategy Ukraine–African States» (2023), and other regulatory acts which establish the institutional frameworks for cooperation.

The academic discourse on this issue remains fragmented, as evidenced by the limited number of publications and dissertations. Nevertheless, there is a gradual expansion of the thematic spectrum, particularly through transdisciplinary studies combining historical, political, and economic approaches. Major research foci include the competition of international actors (EU, Russia, China) for influence in the region, Ukraine's strategic communications, and the reactions of African states to global conflicts, especially the Russian-Ukrainian war.

The expert discourse, represented by analytical think tanks (the National Institute for Strategic Studies, «Borysfen Intel», the «Ukrainian Institute for the Future»), centers on the priorities of Ukraine's foreign policy in Africa, notably economic diplomacy, countering

Russian disinformation, and building institutional ties. However, a lack of systemic coverage of these issues limits the potential for deep conceptualization of cooperation strategies.

The professional discourse, shaped by diplomats and Ministry of Foreign Affairs representatives, highlights the practical aspects of public diplomacy's implementation—through educational programs, media communication, and institutional initiatives. A critical element is engaging African media and opinion leaders to overcome Russian propaganda and create a positive image of Ukraine. Nevertheless, limited resources—both financial and human—hinder the full realization of these objectives.

The normative discourse has undergone a significant evolution: from Africa's peripheral status in Ukraine's 1990s foreign policy to a comprehensive approach enshrined in contemporary strategic documents. The «Communication Strategy Ukraine–African States» outlines six key domains: reputational, security, economic, humanitarian, cultural-value, and informational. At the same time, the absence of the African vector in the «Action Plan for the Implementation of the Strategy of Ukraine's Foreign Policy Activity» (2023) reveals certain discrepancies between declarations and their practical realization.

The practical discourse of public diplomacy is marked by the search for new interaction formats, particularly via digital platforms, educational exchanges, and cooperation with European partners. Nevertheless, findings from independent studies (such as «The Anholt-Ipsos Nation Brands Index») point to the limited effectiveness of these efforts, especially in building a positive image of Ukraine in Africa.

In conclusion, the further development of Ukrainian–African public diplomacy requires synchronization of five vectors: academic, expert, professional, normative, and practical. Key tasks include strengthening institutional capacity, ensuring stable funding, and achieving a deeper integration of the African direction into Ukraine's overall foreign policy strategy.

Keywords: *public diplomacy, communication strategy, international relations, public policy, strategic communication, Ukraine, Africa.*